

СТИЛІСТИЧНА ДИФЕРЕНЦІАЦІЯ НОРМАТИВНОЇ ЛЕКСИКИ В СЛОВНИКУ УКРАЇНСЬКОЇ МОВИ

Т. А. Мислива

(Київ)

Проаналізовано стилістичну диференціацію української нормативної лексики в Словнику української мови. Розглянуто словникові позначки на маркування відповідного шару лексики.

Ключові слова: стилістична диференціація, нормативна лексика, словникова позначка, словник.

Глумачний словник можна вважати великим досягненням нації, прикладом цього може слугувати СУМ [5: 93], що й до сьогодні є найавторитетнішим доробком українських мовознавців: він створений “на базі величезного лексичного матеріалу, вибраного з найрізноманітніших літературних, фольклорно-етнографічних та інших джерел” [1]. У СУМі відтворено “сучасний стан словникового складу української літературної мови” [1], проте зауважимо, що перший том словника датується 1980 роком. Зрозуміло, що відтоді українська літературна мова дещо змінилася, адже вона, як вказує І. Білодід, перебуває весь час у русі, в якому “постійно відбуваються різні зміни” [Там само], які по-різному впливають на словниковий склад мови, напр., “значно менше, повільніше, порівняно з іншими групами слів, змінюється основний лексичний фонд, що становить, так би мовити, ядро словникового складу мови, найбільш сталу категорію слів” [4: 213].

Передмова СУМа в першому томі містить статтю, в якій визначено стилістичну характеристику слів реєстру (зокрема §§ 19–28). За визначенням І. Білодіда, вся лексична система української мови “з погляду ролі в її стилістичній диференціації” [4: 213] є досить умовною, оскільки слово в процесі свого функціонування може змінювати своє положення в структурних рівнях мовної системи – ділиться на дві підсистеми. Перша, значно більша за своїм складом, містить стилістично нейтральну, або книжкову лексику. Цей шар лексики становить основу словника. Зокрема, О. Нечитайло визначає її як таку, що “не пов’язана з певними функціональними стилями (стилями) мови і не має експресивного забарвлення” [2: 425]. Зазначимо, що в СУМі “при таких словах ніяких позначок не ставиться” [3: IX].

Однак у словниковому складі української мови є й інші за своїм складом лексеми, які належать до другої підсистеми, які притаманні певним стилям літературної мови. Це, з одного боку, слова розмовного характеру, вживані переважно в усному мовленні, а з другого, – слова здебільшого книжного вжитку [Там само].

У СУМі до слів розмовного характеру додається позначка *розм.* За визначенням Єрмоленко, розмовна лексика – це “слова розмовної мови, що протиставляються стилістично нейтральній та книжній лексиці літературної мови своїм емоційно-експресивним забарвленням і функціонально-стильовим навантаженням” [1: 560].

За своїм характером розмовна мова надзвичайно різноманітна, “у її складі є чимало слів із додатковим стилістичним навантаженням, що надає їх значенню іронічного, протилежного, фамільярного та інших відтінків” [4: 153]. На сторінках СУМа ця лексика має відповідні позначки, причому позначка *розм.* опускається, її місце займають відповідні стилістичні позначки, а саме: *вulg.*, *жарт.*, *зневажл.*, *ірон.*, *лайл.*, *фам.* [3: IX].